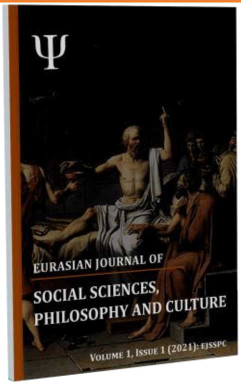

INTERNETDA AXBOROT XAVFSIZLIGI

Dadaxon Raimboyev
qoraqalpoq filologiya va jurnalistika
fakulteti 4-bosqich talabasi
Qoraqalpoq davlat universiteti
https://doi.org/10.5281/zenodo.6969167

ARTICLE INFO

Received: 28th June 2022
Accepted: 01st July 2022
Online: 02nd July 2022

KEY WORDS

kiber, xavfsizlik, electron hukumat, axborot

ABSTRACT

Ushbu maqola internetdagi axborot va ma`lumotlarning turli kiber hujumlardan asrash va uning xavfsizligi haqida yozilgan

Bugungi kunda jamiyatimizda axborotlashtirish sohasidagi munosabat - larning kengayishi bilan bir qatorda mamlakatimizda ushbu sohadagi hujum huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan yangi ijtimoiy munosabatlar axborot xavfsizligini ta’minlash dolzarb masalalardan biriga aylandi. O`zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi huzuridagi axborot xavfsizligini ta’minlash markazi davlat muassasasi O‘zbekiston Respublikasi prezidentining O‘zbekiston Respublikasining milliy axborot-kommunikatsiya tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to`g`risidagi 2013 yil 27 iyundagi 119 - 89-sonli va O‘zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining O‘zbekiston Respublikasi aloqa axborotlashtirish va telekommunikatsiya texnologiyalari davlat qo‘mitasi huzurida elektron hukumat tizimini rivojlantirish markazi hamda axborot xavfsizligini ta’minlash markazi faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to`g`risida 2013 yil 16 sentyabrdagi 250 sonli qarorlariga muvofiq tashkil qilingan. Axborot xavfsizligini ta’minlash markazi kompyuter hodisalari bo‘yicha axborotni yig‘ish va tahlil qilish axborot xavfsizligini ta’minlashga texnik va konsultativ yordam berish bo‘yicha O‘zbekistonda yagona davlat muassasasi hisoblanadi. Manbalari tasodifiy va oldini ko‘zlangan bo‘lishi mumkin dastur ta’minotdagi kamchiliklar texnik vositalarining nosozligi malakaning yetishmasligi yoki foydalanuvchining xatolari tasodifiy taxdidlar hisoblanadi. Oldindan tuzilgan tahdirlar esa axborot zahiralariga zarar yetkazish maqsadida tayin amalga oshiriladi. Ular faol va nofaol bo`ladi. Nofaol tahdidlarga axborot zaxiralaridan ularning vazifalariga ta`sir ko`rsatmagan holda ruxsat berilmagan foydalanishga bo`lgan intilishlar kiradi. Texnik va dasturiy vositalariga axborot zahiralariga ta’sir qilish yo‘li bilan tizimning moddalar

faoliyatini buzishga qaratilgan faol tahdidlar hisoblanadi Tajribadan ma'limki bartaraf etishning eng oson yo'li shu xavfni oldindan aniqlab unga qarshi ehtiyot choralarini qo'llash hisoblanadi. Shuni nuqtai nazardan axborot xavfsizligini ta'minlash borasida ham sohaga nisbatan patensiyal tartib manbalarini aniqlash va himoya choralarini ko'plab kodlash birlamchi vazifalaridan hisoblanadi. Axborot xavfsizligiga tahdid manbalari ichki va tashqi manbalarga bo'linadi. Mutaxassislarning e'tirof etishicha axborot xavfsizligining dolzarb muammoga aylanishiga asosan tashqi manbalar sabab bo`lgan chunki bugun zamonaviy dunyo egalik qilish uchun kurashning asosiy vositasi sifatida axborot tilga olinmoqda. Bunday vaziyatda axborot texnologiyalari va axborot boshqaruvi yuksak darajada taraqqiy etgan davlatlar o'zidagi bu ustunlikdan ijtimoiy ongga ta'sir ko'rsatish yo`lida foydalanishdan tom ma'noda manfaatlar hisoblanadi. Axborot makonining vujudga kelishi nafaqat bo`lib olish balki unda kechayotgan jarayonlarni nazorat qilish va boshqarishni xohlovchi tomonlarning paydo bo`lishiga olib keldi. Buyruqlarning kurash vositasi ham aynan axborot qurolidir tahlilchilar axborot quroli deganda odamlarni ruhiy ta'sir ko'rsatadigan va ularning ustidan nazorat qilish imkonini beruvchi vositalarni kompyuter viruslarini mantiqiy bomba telekommunikatsiya tarmoqlarida axborot almashinuvini bostiruvchi moslamalarni davlat va harbiy sohalarda boshqarishda axborotlarni soxtalashtirish kabi xarajatlarni nazarda tutishadi. Axborot xavfsizligiga nisbatan tahdidlarning asosiy ta'siri vositasi bir martalik tashkilot aksiyalari uzoq muddatli targ'ibot kompaniyalari mafkuraviy tarzi madaniy ekspansiyasi axborot blokadasi tabiiy ruhiy informatsion ta'siri vositalari hisoblanadi. Ruhiy infarmatsion ommaviy axborot va global tasir kammunikatsiya vositalari orqali amalga oshiriladi hamda davlatning ichki siyosatiga ishonchsizlik uyg'otish ichki ijtimoiy siyosiy vaziyatni barqarorlashtirish aholi orasida muxolif kayfiyatni ko`zlash hattoki odamlarning isyonga undash tabiiy salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Globallashgan axborot maydoniga ruhiy informatsion ta'siri vositalarini to`liq cheklash yoki nazorat qilish imkonsiz demokratik boshqaruv fikrlar xilma-xilligi bunga yo`l qo`ymaydi. Aslida tarqatilayotgan har bir axborot qayta-qayta tekshirilgan bo`lishi kerak. Ammo reallik bu sarobni amalga oshirishga yo`l qo`ymaydi. Shuning uchun muammoning boshqa yechimlarini izlagan maqul.